

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Зміст

ПРИВІТАННЯ ГОЛОВИ ВЧЕНОЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ», АКАДЕМІКА С. В. КІВАЛОВА	16
---	----

СЕКЦІЯ 12. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА СІМЕЙНОГО ПРАВА

<i>Харитонов Євген Олегович</i> КАТЕГОРІЇ «ЦІННОСТІ», «ПРИВАТНІ ПРАВА» ТА «ІНТЕРЕСИ» У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	18
<i>Давидова Ірина Віталіївна</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	22
<i>Мінченко Раїса Миколаївна, Мінченко Дар'я Анатоліївна</i> ОБОВ'ЯЗКОВА СИЛА РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ.	24
<i>Некіт Катерина Георгіївна</i> СУЧАСНІ РЕГУЛЯТОРНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК ЦИФРОВИХ АКТИВІВ.	28
<i>Сафончик Оксана Іванівна</i> ОКРЕМІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.	31
<i>Чанишева Аліна Рашидівна</i> МІСЦЕ АКЦЕСОРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ СПЛАТИ НЕУСТОЙКИ В СТРУКТУРІ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНИХ ВІДНОСИН	33
<i>Адамова Олена Семенівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ДОГОВОРІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ...	36
<i>Бабич Ірина Григорівна</i> ФОРМУВАННЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.	39
<i>Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна</i> ОЗНАКИ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ	42
<i>Глиняна Катерина Михайлівна</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ.	44
<i>Завальнюк Сергій Володимирович</i> КВАЛІФІКОВАНІ ДЕФЕКТИ ЯК ВИД ПРОГАЛИН У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ.	47
<i>Зубар Володимир Михайлович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВУ ПРИРОДУ ВЕДЕННЯ ЧУЖИХ СПРАВ БЕЗ ДОРУЧЕННЯ.	48
<i>Калітенко Оксана Михайлівна</i> ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СПАДКОВОГО ПРАВА: НОВІ ОБ'ЄКТИ ТА МОДЕЛІ ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ	51
<i>Кривенко Юлія Василівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРАВ КРЕДИТОРІВ У СПАДКОВИХ ВІДНОСИНАХ	53
<i>Матійко Микола Володимирович</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕГУЛЯТИВНОЇ ФУНКЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ.	55
<i>Омельчук Олександр Сергійович</i> ЕМОЦІЙНІ ФЕЙКИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРИЯТЯГНЕННЯ ДО ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.	59
<i>Orzikh Yurii Hennadiiovych</i> REFLECTIONS ON THE EXPERIENCE OF TRANSLATING UKRAINIAN LEGAL TERMINOLOGY INTO ENGLISH: IN SEARCH OF A COMMON DENOMINATOR	62

Також, слід звернути увагу на те, що у випадку появи особи, одного з подружжя, якого було визнано померлим, та подальшого скасування такого рішення, ця особа не набуває права на укладення нового шлюбу, допоки попередній не буде припинено (розірвано), а у випадку укладання нового шлюбу особою, яка була визнана померлою, і з появи якої було скасовано таке рішення, у відповідності до положень статей 38-47 СК України, такий шлюб може бути визнаний недійсним.

Список використаних джерел:

1. *Актуальні проблеми сімейного права* : міжнар. наук.-практ. конф., присвяч.ї пам'яті д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України Жилінкової Ірини Володимирівни (м. Харків, 12 квіт. 2024 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. цив. права ; НАПрН України, Від-ня цив.-прав. дисциплін; Гром. орг. «Цивілістична платформа». Харків : Право, 2024. 150 с.
2. *Сімейний кодекс України* : наук.-практ. коментар : станом на 01 січн. 2025 р. / за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. Харитоновна Є. О., докт. юрид. наук, проф. Сафончик О. І. Київ : Норма права, 2025. 432 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/29226>
3. *Сімейне право України* : підручник / за заг. ред. Т. В. Боднар та О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 520 с.
4. *Цивільне процесуальне право України* : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. В. О. Кучера, А. О. Дутко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 728 с.

Ключові слова: сімейне право, шлюбні правовідносини, сімейне законодавство, сімейні правовідносини, подружжя, шлюб, припинення шлюбу, розірвання шлюбу, воєнний стан.

Keywords: family law, marital relations, family legislation, family relations, spouses, marriage, termination of marriage, divorce, martial law.

Чанишева Аліна Рашидівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

професор кафедри цивільного права,

доктор юридичних наук, професор

МІСЦЕ АКЦЕСОРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ СПЛАТИ НЕУСТОЙКИ В СТРУКТУРІ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНИХ ВІДНОСИН

Визначення неустойки в науці цивільного права через родові поняття то грошової суми, то засобу забезпечення, то відповідальності перешкоджає розумінню неустойки насамперед як додаткового зобов'язання. De lege lata неустойка – це зобов'язання, яке є додатковим забезпечувальним (акцесорним), що підтверджується і структурою, і логікою глави 49 «Забезпечення виконання зобов'язань» Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1].

Визначення неустойки в частині першій ст. 549 ЦК України як грошової суми або іншого майна викликає запитання про те, як узгоджується це визначення з частиною першою ст. 551 Кодексу, згідно з якою грошова сума, рухоме і нерухоме майно може бути предметом неустойки, а не самою неустойкою. Такий спосіб визначення зобов'язань як опис правового режиму їх об'єктів, можливо, і є припустимим, однак перевагу при формулювання правових норм варто було б надавати зазначенню про суб'єктів відповідних відносин (сторони зобов'язань), їх права та обов'язки. При цьому, зрозуміло, не обійтися і без вказівки на об'єкт правовідносин (зобов'язання). Отже, досліджувати треба все таки насамперед зобов'язання сплати неустойки як додаткове забезпечувальне (акцесорне) зобов'язання.

Такий висновок узгоджується з нормами Кодексу та науковими розробками. Згідно з частиною першою ст. 549 ЦК України боржник «повинен передати кредиторowi» як неустойку грошову суму або інше майно. Формулюванням «повинен» у законах та інших нормативно-правових актах закріплюються юридичні обов'язки суб'єктів відповідних правовідносин. Відтак боржник несе обов'язок сплатити неустойку чи передати як неустойку певне майно. Цьому обов'язку боржника кореспондує суб'єктивне право кредитора на отримання суми неустойки. З моменту його виникнення зазначене право набуває характеру вимоги. Тому у частині другій ст. 258 ЦК України зазначається вимога про стягнення неустойки (штрафу, пені), а у ст. 266 Кодексу ця вимога серед інших називається додатковою.

Якщо існує обов'язок сплатити неустойку і відповідно кореспондуюче йому суб'єктивне право, що набуває характеру вимоги, то логічним є висновок про існування і правовідношення, зміст якого складають зазначені обов'язок і право. Це правовідношення підпадає про визначення зобов'язання в частині першій ст. 509 ЦК України. Відтак, воно є зобов'язанням, у зв'язку з чим неустойка, на відміну від застави і притримання, є зобов'язальним видом забезпечення виконання зобов'язань. Зокрема, І. О. Проценко відніс неустойку до речових видів забезпечення виконання зобов'язань [2, с. 63].

Зобов'язання сплати неустойки чітко відокремлюються від забезпечуваних ними зобов'язань. Так, О. О. Отрадна розглядає неустойку як акцесорне зобов'язання [3, с. 557]. Утім, і правотворчі органи, і більшість науковців уникають використання терміну «зобов'язання сплати неустойки».

На нашу думку, виокремлення такого виду зобов'язань, як зобов'язання сплати неустойки є необхідним. Оскільки вимоги, що існують у цих зобов'язаннях, у ст. 266 ЦК України називаються додатковими, то це дозволяє називати зобов'язання неустойки додатковими (акцесорними) зобов'язаннями і вважати їх окремим видом зобов'язань у структурі зобов'язальних відносин.

Додаткове забезпечувальне (акцесорне) зобов'язання неустойки не може виникнути, якщо не існує основного зобов'язання. Проте термін «основне» (зобов'язання), який вживається в частині першій ст. 548 ЦК України, де йдеться

про встановлення забезпечення законом або договором, є суто умовним. Цей термін у даному випадку має зовсім інше значення, ніж термін «основне зобов'язання» як ядро зобов'язальних відносин.

На нашу думку, основні зобов'язання доцільно розглядати як стрижень зобов'язальних відносин, що є цілим комплексом зобов'язань і відносних правовідносин, що не є зобов'язаннями. У такому розумінні основних зобов'язань в них виражається мета зобов'язальних відносин (договору, на якому вони ґрунтуються) і засоби досягнення еквівалентності у відносинах сторін. Зміст основних зобов'язань зазвичай зазначається у нормативних визначеннях окремих цивільно-правових договорів. Проте інколи у цих визначення вказується на обов'язок прийняти виконання, який до змісту основних зобов'язань входить не може. Відмова законодавця від використання терміну «основне (основні) зобов'язання» і використання замість нього терміну «зобов'язання» призводить до невизначеності численних законодавчих положень, зокрема положень, у яких ідеться про припинення зобов'язань (ч. 2 ст. 653, ст.ст. 599-608 ЦК України).

Будь-яке зобов'язання, забезпечене додатковим зобов'язанням неустойки, є основним. А забезпечуватись додатковим зобов'язанням сплати неустойки може будь-яке зобов'язання – основне (у наведеному вище значенні цього терміну), допоміжне, додаткове.

Сумніви стосовно можливості забезпечення додатковим зобов'язанням неустойки сплати неустойки допоміжних зобов'язань пояснюються небажанням визнавати такі (допоміжні) зобов'язання взагалі. Але заперечення існування таких зобов'язань є запереченням самої реальності. Не ґрунтується на законі й думка про те, що допоміжні зобов'язання не можуть забезпечуватися у випадках, коли вони є немайними. Інша річ, що більше можливостей є для зменшення розміру неустойки за порушення допоміжних немайнових зобов'язань на підставі частини третьої ст. 551 ЦК України.

Певні сумніви виникають також стосовно забезпечення додатковим зобов'язанням сплати неустойки зобов'язання сплати неустойки як основне: по-перше, виникає якесь нерозумне і зайве нагромадження заходів майнового тиску на боржників; по-друге, якщо частиною другою ст. 550 ЦК України забороняється нараховувати проценти на неустойку, то можна стверджувати, що законодавець тим більше повинен негативно ставитись до забезпечення додатковим сплати неустойки виконання зобов'язання сплати неустойки, що розглядається при цьому як основне. Однак юридичного безглуздя тут немає, бо обов'язок сплати неустойки все таки треба забезпечувати, інакше цей обов'язок буде виглядати неповноцінним. Проте питання доцільності забезпечення сплати неустойки пенєю існує.

Як видається, забезпечення додатковими зобов'язаннями сплати неустойки іншого зобов'язання сплати неустойки, яке набуває у цьому зв'язку характеру основного, є не нонсенсом, а проблемою здатності учасників цивільних відносин нести відповідні обтяження. Зазвичай і причиною порушення первинного зо-

бов'язання сплати неустойки є незадовільний фінансовий стан боржника. Коли з'явиться впевненість у фінансовій спроможності учасників цивільних відносин нести тягар сплати і первинної неустойки та неустойки, що забезпечує сплату первинної неустойки, тоді можна буде стверджувати, що додатковим зобов'язанням сплати неустойки може забезпечуватись інше зобов'язання сплати неустойки.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
2. Проценко І. О. Види забезпечення належного виконання зобов'язань у цивільному праві України: єдність і диференціація : дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2007. 200 с.
3. Отрадна О. О. Неустойка. *Договірне право України. Загальна частина* / за ред. О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2008. С. 556-567.

Ключові слова: зобов'язання, зобов'язальні відносини, акцесорні зобов'язання, неустойка, цивільне законодавство України.

Keywords: obligation, obligational relations, accessory, penalty, Civil legislation of Ukraine.

Адамова Олена Семенівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ДОГОВОРІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Договори психологічної допомоги в умовах гібридної війни набувають особливої значущості, оскільки вони є як засобом індивідуального психосоціального захисту, так і важливим елементом безпеки та стійкості суспільства перед багатовимірними загрозами. В умовах гібридної війни, яка виходить за рамки традиційних збройних конфліктів і включає економічний тиск, інформаційні маніпуляції, кібератаки та підрив соціальної стабільності, психологічний вимір відіграє ключову роль. Вплив на психіку людей через страх, дезорієнтацію, деморалізацію є одним із головних інструментів гібридної агресії, і саме тому держава має забезпечити не лише фізичний, а й психоемоційний захист своїх громадян. Юридична природа договорів психологічної допомоги, їх правове регулювання, стандартизація надання таких послуг та механізми контролю за їх виконанням – це все складові ефективної відповіді на сучасні проблеми, зумовлені гібридною війною.

Договір психологічної допомоги, як правовий механізм, має вирішувати низку завдань. По-перше, він повинен забезпечувати правові гарантії отримання кваліфікованої психологічної підтримки, регламентувати обов'язки виконавців